„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 3 новч. од сваке врсте ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 155. У Новом Саду у недељу 7. (19.) октобра 1884. ГОДИНА XIX.

АДРЕСА СТАРЧЕВИЋЕВАЦА.

И странка „праваша“ предала је своју адресу. Какова је у дебатама, такова је и у адреси: обећава све, знајући да не мора испунити ништа, захтева све, знајући да јој се неће дати ништа, грди сваког да не би нико бољи изгледао, него што су њени чланови.

Свој рушилачки посао почела је поткопавањем основе, на којој државноправна свева Тројединице са Угарском и уз ову са целокупном монархијом почива, а свршује га на круни самој.

Основу ту, поравнање, или као што се званично каже, нагоду са Угарском она одсудно одбацује. Поравнање то противно је, по њеном схватању, историчним и природним правима „хрватске краљевине.“ Незаконито је закључено не само на очевидну пропаст народа, него и саме династије. Доказа томе налази странка праваша у позиву угарскога краља Коломана на престо хрватски, у цетинском уговору од године 1527, по коме је Фердинанду I. и његовим насљедницима уступљено право на престо хрватски, у хрватској прагматичкој санкцији, која је 12 година пре угарске и одељено од ове закључена под условом, да данашња династија над Хрватском и хрватским земљама, Штиријом, Крањском и Коринтијом влада, резидујући у Аустрији и одржавајући и штитећи права Хрватске. Из свега тога изводи адреса, да је Хрватска како у спољним својим пословима, тако и у свима унутрашњим била потпуно самостална и независна, и да с Угарском и Аустријом није имала никакове друге свезе, осим оне, која из јединства владалачке особе потиче.

Године 1790. покушала је, истина, Хрватска да своје државне ствари у заједници с Угарском у ред доведе, надајући се, да ће се у тој заједници моћи јаче и успешније бранити против централистичке навале аустријске — но искуство је показало, да је тај корак изложио Хрватску новој опасности, централистичким тежњама мађарске расе. Несрећни грађански рат од год. 1848. учинио је овој заједници крај. и после овог по обе краљевине злосрећног рата ступила је по ново свака од њих у своја првобитна самостална права. Адреса за тим прелази на историју садањег поравнања, и долази до закључка, да је то поравнање плод нечувене себичности и гнусног издајства неких хрватских синова, да се то поравнање противи природном праву Хрватске и да је ништаво. Адреса тражи Далмацију, Штирију, Крањску, Коринтију, Реку са Истријом и Међумурје за Хрватску и одговарајући на став у краљ. рескрипту, у коме се препоручује умереност и мудрост, мир и достојанство, вели, да би се праваши огрешили о отачаство, кад би мирно и с достојанством гледали, како се земља и народ у земљи упропашћује помоћу недостојних синова њених.

Овако гласи у главном адреса праваша. Читајући је, могао би се човек и одушевити при помислу, с каквом се одважношћу војује у њојзи за самосталност и целокупност Хрватске. Кад би по одважности тих речи, хтели или могли и осећаје, па и дела оних људи судити, који су те речи написали, ми би им се без обзира на то, да ли су им смерови изведљиви или не, поклонити морали. Али осећај, што га у човеку буди помисао на те људе, изазваће у њему свашта пре него признање.

Мисао, која у тој адреси облеће хрватску краљевину, заиста је велика. Признање, које се у њој даје праву Хрватске, оставља далеко за собом све досадање тежње хрватских родољуба. Обоје теже за тим, да нас отргну од стања које постоји, које су промене прошлих времена створиле, за које су нас догађаји минулих векова по невољи везали па да нас уздигну у високе, идеалне регионе чистог природног права, које не познаје силу и моћ, које не рачуна са слабостима људским, које не пита за невоље народне, које не признаје историју и гвоздену лоћику њених догађаја Да, велика је замисао, која у тој адреси лежи, она нас подсећа на идеале, који су текли у души једног Гарибалдија, Кавура и других великана новијих народних држава. Али у душама њиховим били су оваки идеали оправдани, јер не само што је сваки дах и свака мисао, свака кап крви у жилама њиховим била посвећена овом идеалном схватању отачаства им, него их је за велики задатак, што га себи ставише, оспособљавао и геније ванредног духа њиховог. И они су постојећем стању огласили рат, али пре него што долазише с народом у одсудан бој, знали су у њега пресадити не страсти, него врлину прекаљеног патриотизма, која је и њих загревала, знали су у њему пробудити не несвесну жудњу за осветом, него непоколебиму оданост ка праву народном, које је и њих одушевљавало, знали су племенитим пожртвовањем за мисао своју задобити и одушевити сав образован свет, и они су и победили.

А у Тројединици? Ко тамо развија заставу ослобођења и уједињења народног? Давид Старчевић, исти тај, који као адвокат продаје оне, који му одбрану свог права поверише, који за дуг од 90 новчића продаје сиротој породици цело имање, он хоће да се гради браниоцем права народних, он са красним друговима својим, који од светих просторија земаљске саборнице начинише позорницу нечувених саблазни, који се ослањају на суровост масе, да сузбију патриотизам родољуба, који ласкају круни, а буне народ против свију услова државног опстанка па и круне, који семе раздора сеју међу једнокрвном браћом, који народ на буну наводе, па га после сама себи остављају, који углед Тројединице и њеног сабора у образованом свету порушише, симпатије странога света према народу угушише, који апелују на анархију против закона, на мржњу против слоге и споразума — зар ти да су браниоци народни? Зар људи, који се о круху сиротиње богате, који у образованости стоје на ниво-у најпримитивнијег стања, зар они да су позвани, да предњаче народу у тако светом делу, као што је коначно ослобођење и уједињење? Не, Давид Старчевић и његова клика најмљени су рушиоци отачаства свог и ништа више. Речи адресе њихове, којима се израза даје великој хрватској мисли, нису њихове, украђене су — њихове су само оне, којима се у саборници служе, кад нападну на све, што је поштовања достојно у Тројединици, и по томе ваља ценити и њихову адресу. Иста нема друге цели, него да засени очи народу, како би и на даље остао слеп према издајничком послу Старчевића и његових другова. Надајмо се, да ће цел своју промашити.

„Уставност“ о „српском клубу.“

Београдска „Уставност“, лист, који је уређиван према начелима либералне странке у Србији, пропраћа закључак Српског клуба сабора тројединчког „да чланови Српског клуба буду уједно и чланови клуба народне странке, док Српски клуб друкчије не реши“ — овим речима:

„Ми смо у нашем листу јавили, да је „српски клуб“ закључио, да уђе у клуб „народне странке.“ Како се број српских заступника на хрватском сабору доласком крајишких заступника знатно повећао, то су Срби посланици на хрватском сабору лањске године основали засебан „српски клуб.“ Циљ, и то поглавита, била је томе „српском клубу“, да брани и заступа српске народне интересе, а поглавито автономију цркве и школе српске. До најновијег времена нису се Срби посланици придружавали ни једној политичкој странци у Хрватској и по томе они нису улазили ни у један страначки клуб. Они су за ово имали оправданог разлога. Таковвана „странка права“, најодлучнији је противник имена српског, да, она и само то име опориче, са свом разузданошћу свога слепог и мутловитог шовинизма. „Неодвисна странка“, којој је „животворни дух“ познати Штросмајер, истина не излази јавно и отворено, као „странка права“ противу Срба, али њене мисли о Србима познате су. И сувише је познат расположај Штросмајеров према Србима. По томе и странка „неодвисоваца“ не мисли боље Србима и њиховим тежњама и интересима, то Срби посланици нису могли знати све дотле, док није дошло до расправе о српском питању на хрватском сабору. „Народна странка“ изишла је на сусрет српским жељама са братском љубављу, а српско се питање решило доста повољно. Од тога доба био је положај Срба посланика јасан. Интереси српскога народа, који живи у Хрватској и Славонији, налагали су Србима посланицима, да ону странку подржавају, која је добро расположена према српским тежњама и захтевима. Са свим је дакле оправдан и улазак „српског клуба“ у клуб „народне странке.“

Срби посланици су сада на хрватском сабору чињеница, са којом се мора озбиљно рачунати. Па српски народ биће вазда, у свима приликама и околностима у Хрватској од меродавног значаја. Ко год буде водио озбиљна рачуна о будућности Хрватске, тај мора гледати да задовољи све праведне захтеве српског народа. „Народна странка“, судећи по њеном дојакошњем држању, схватила је значај, који Срби имају у Хрватској, и за то је изишла на сусрет њиховим тежњама. Буде ли и даље овако мудро поступила „народна странка“, она ће увек наћи Србе готове, да је потпомажу и подржавају. Срби посланици и ако су сада дошли у клуб „народне странке“, ови треба да оставе себи одрешене руке у погледу српских народних интереса. Држати је, да ће и „народна странка“ и даље бити правична према Србима и њиховим захтевима, па ако тога буде, онда ће и Срби имати свога рачуна, да је подржавају, и са њоме иду у свима питањима, која се тичу добра и напретка Хрватске.“

Са тројединчког сабора.

Сабор троједнички држао је прошлог четвртка седницу, у којој је посл. Стеван Поповић предложио, да се расправа о адреси одложи, док се обави избор делегата за заједнички сабор у Будим-Пешти. Посл. Мазура прочита на то изјаву „неодвисне странке“, да она не може суделовати у том избору, а посл. А. Старчерић поднесе у име самозване странке права предлог, да сабор преко тог избора пређе на дневни ред. Већина је одбила ово „желаније“ стеклишко, и прихватила предлог Поповићев. У делегацију изабрани су сами чланови већине, према кандидационој листи саопштеној у последњем броју листа овога. Но пре но што се приступило избору изазвао је пророк стеклишки Давид призор, који се од оног у последњем броју споменутог разликовао у толико, да су „домољуби“ стеклишки по могућности још храбрији, одважнији и безобзирнији били у извађању — шкандала. Видило се колико их жеже изјава Поповићева о „патријотском“ поступку пророка Давида у ствари продаје целог имања ради дуга од 70 ф. 90 нов., од чега су 70 фор. били већ уплаћени. Д. Старчевић хтео је побити изјаву Поповићеву, као тобож злонамерну, но кад овај поново поче читати дотични оглас из „Нар. Нов.“ наста така вика и ларма међу стеклишима, да се ни речи није могло разабрати; Тушкан и пророк Давид пребацише Поповићу, да је прећутао неки део огласа, на што им овај крез ларму довикну, да до дотичног места у читању није још ни доспео, те најзад очитова, да он, Поповић, особи пророка Давида не даје никакве важности; пророк Давид је за њега то исто што и — нула. За тим је А. Старчевић образложио у кратко напред поменути предлог, иза чега опозиција изиђе из саборнице, а већина обави избор делегата.

*

У истој седници **поднели су „неодвисњаци“** своју **адресу**. Главну садржину исте донећемо у идућем броју. За сад примећујемо само толико, да се разноси глас, да је при састављању ове адрасе делотворно суделовао и — бивши бан Мажуранић.

*

Дебата о адреси у сабору тројединчком **одгођена** је до идућег понедеоника. Неки у томе гледају предзнак одгођења самога сабора; други опет држе, да ће дебата у понедеоник заиста почети, ал да се адреса стеклишка сабору на расправу неће поднети.

Са сабора угарског.

Адреса умерене опозиције узима са задовољством на знање изјаву престоне беседе о спољашњим односима ове монархије те споменув, да је странка ова посве спремна узети у расправу сва оне предлоге, што их престона беседа у изглед ставља, изјављује у погледу питања о реформи горњег дома, да и сама увиђа потребу те реформе у правцу у престоној беседи означеном, али да мора нагласити и то, да ће горња кућа своју задаћу у уставном животу земље тек онда потпуно и у истини моћи вршити, ако у сваком погледу потпуно независна буде. Споменув да је у престојној беседи потакнуто питање о продужењу саборских периода, вели адреса: „Али видимо са жаљењем да се у истој (престојној беседи) не спомињу мере, које би имале ту цел, да очувају слободу и чистоту избора, а која су с обзиром на најновија искуства постале неодложно потребне. Наређења наших закона, које су делимице непотпуна, делимице опет нејасна, не дају довољно јемства против разноврсног пиритиска са званичне стране, не могу да спрече мењење и друге овоме подобне злоупотребе, па не обезбеђују ни лојално руковање самога избора.“ Нагласив како се у изборно кретање уплеле по-кад-што и кажњиве агитације, очитује адреса, да „највеће зло наших избора јесте данас без икакве сумње неосновано уплетање службене власти,“ па за тим наставља: „Повреда личне слободе и употреба отвореног насиља у цели застрашивања бирача нису данас више ретке појаве. Такови односи понижују нашу уставну слободу до голе формалности, потресају у народу нашем поштовање према закону и руше авторитет власти, јер ништа дух законите покорности не поткопава јаче и сигурније, него потреба спољашњег клањања пред неоправданим утицајима власти. Ми не знамо, да законодавство може имати хитније задаће, него да створи такове установе, које ће овим злоупотребама краја учинити и бирачима стварно обезбедити ону слободу, која им је уставом обећана.“

Прелазећи управи државној наглашава адреса потребу, да се управа та у целости реорганише. „Потребно је — вели адреса — да идеја државног јединства без повреде политичке слободе и автономног живота и у управи исто тако живог израза добије, као у законодавству и извршењу судачке власти. Да се то постигне потребно је, да управне чиновнике државна власт именује, и у исто доба правилним уређењем њиховог положаја и другим целисходним наређењима да се политичка слобода осигура против сваког неоправданог утицаја и автономија у одлучном извршивању контроле и муниципалних права развије на правом темељу. Питање ово је дозрело, и свако даље одлагање било би грех по законодавство.“

Гледе успоставе равнотеже у државном газдинству наглашује адреса потребу највеће штедње у свима издатцима државним, наиме пак у војном буџету. Досадањим начином и садашњим средствима не може се успоставити равнотежа, јер нема изгледа да ће се сразмерно повисити они дохотци, с којима држава данас располаже, а повишење порезе је немогуће, ако се хоће да очува главница народне имовине. Ово тим већма пада на вагу, што пољопривреда, главни извор државних прихода, рапидно опада. О заваћању нових терета не може бити ни говора, шта више и при наплаћивању већ постојећих дација треба штедљиво поступати.

У том положају — наставља адреса — најпреша нам је задаћа да израдимо, да Угарска буде могла располагати са свима својим природним доходарским изворима, који данас нису сви у њеној власти, и да обезбедимо могућност привредног развитка земље, што ће носење јавних терета олакшати и природном повишењу државних доходака већег полета дати.“ С обзиром на ово изјављује адреса готовост на обнову привредног поравнања са Аустријом, али очитује, да се безусловни циљ њен у овој ствари састоји у томе, да се прибаве основни услови финанцијалног уређења и снажног привредног развитка. Без унапређења развитка оних огранака индустрије, што са пољопривредом у свези стоје, не да се ни замислити побољшање народног благостања.

Адреса усваја жељу престоне беседе у погледу одржања мира и споразума међу вероисповедима, народностима и појединим друштвеним разредима и изјављује, да је вољна припомоћи, „да се уклоне све агитације, које су томе противне“ Странка се неће устезати „да се сваки кажњиви учин прогони свом строгошћу закона“. Да би се

пак до трајних успеха дошло треба уклонити невоље што у друштву постоје, и успоставити здраве односе. Уређењем кредита треба стати на пут кајишарству (лихварству); корупцију ма где се она појавила треба немилице прогањати; администрацију треба тако организовати и таким духом задахнути, како би ова тачним вршењем закона, уважавањем права грађана, непристраскошћу, која не зна за разлику по личном и друштвеном положају — државну идеју достојно репрезентовала, те благотворношћу свог утицаја ширила привржености према држави угарској и поштовање према закону. Такову политику потпомагаће умерена опозиција у свако доба.

*

Адреса „странке независности и 1848 године“ тужи се, како је приликом задњих избора у многим срезовима било мијешања, неоправданог утицања и присиљавања од стране службених особа, што све трује чедност у народу и поткопава поверење народно у сам представнички систем. Томе се може само тако доскочити, ако се заведе тајно гласање и ако се крај. курији повери, да она решава о правоваљаности спорних избора. Адреса пристаје на реформу горње куће, ако се иста доведе у склад са доњом кућом, која почива на репрезентативном систему; ако даље буде од владе независна и најзад ако напретку не буде сметала. Гледе судства помиње адреса потребу казненог поступка на темељу поротних судова; израду парничког права на основу устменог поступка; обезбеђење судачке независности.

Споменув потребу регулисања Дунава наваља адреса, да је не мање потребно, да се ревизијом општинских закона ограничи насељивање страних, штетних елемената у земљи, с друге стране опет „да се потпомогне колонизација подаривањем државне припомоћи у сугласу са привредним и народним интересима земље“. За тим адреса поздравља уважање општих управних судишта, очекујући, „да ће исти стати на пут самовољи чиновника“, но држи „да се невољама и злоупотребама на пољу државне управе може само тако доскочити, ако се заведе строга контрола и одговорност, разуме се без повреде автономије и без уважања система централизације, чему се само онда можемо надати, кад чиновници од својих старешина не буду у партајске цели употребљивани.“ О продужењу саборских перијода изјављује адреса, да у томе не налази лека против изборних злоупотреба, којима треба строгом применом дотичних закона на пут стати, за тим продужује овако: „Агитације против појединих племена, вероисповеди и друштвених разреда осуђујемо и ми, и то у толико одлучније, што ми желимо да одржимо слободу и једнакост без обзира на вероисповед, народности и друштвени разред, шта више, у колико та слобода и једнакост у сваком погледу још не би биле успостављене, да се уз очување државних цељи, оживотворе, и да се неповређене очувају установе, што чине темељ саме државе. Суспензију гарантија грађанске слободе на основу оних разлога, који се у престоној беседи помињу, не држимо потребном, те ако би се иста ипак покушало, мораћемо се најодлучније против тога изјавити.“ О успостави равнотеже у државном газдинству вели састављач адресе „да их искуство није научило, да влада озбиљно и са успехом око тога настоји“, што доказује рашћење прорачуна, даље дефицити „који се сваке године појављују и насупрот непрекидном повишењу порезе једва ако се тек мало умањују“. „Несмо се ни о томе уверили, вели адреса, да ће влада уздржати се од прекомерног наваљивања терета на грбачу грађана државних; напротив приморани смо очитовати В. Велич., да наше финанције наиме од времена окупације Босне и Херцеговине дају повода врло озбиљној зебњи, пошто сељаштво наше — којега снага и онако је већ преко мере напрегнута, док његови приходи односно заслуга његова услед туђинске утакмице све више опада — не само што није у стању нове порезе поднети, но не може да одоле ни притиску оних терета, који већ сада постоје.“ Уређење финанција моћи ће се по адреси постићи осим ограничењем издатака државних „једино и искључиво вегетирањем народноприврадних интереса на свима пољима, наиме пак помоћу оних повећаних прихода, што их можемо изгледати за случај успоставе самосталне народне банке и засебног ђумручког подручја“. Адреса узима даље с одобрењем на знање изјаву престоне беседе о спољашњим односима монархије те за тим изјављује, да ће подносиоци исте само онда о опстанку и будућности Угарске бити умирени, „кад услед увиђања зак. чл. XII: 1867, споразумно с крунисаним краљем нашим о свима земаљским питањима, која условљавају самосталну народну војску, будемо могли самостално решавати.“ Следећи ово начело изјављује адреса, да са осталим земљама и државама жели тек само посредством персоналне уније у свези остати.

Адреса завршује са жељом, да се ови односи што пре оживотворе.

На првом месту потписани су на адреси овој Д. Ирањи и Л. Мочари.

*

У прошлом броју јавили смо, да је у среду отпочела у сабору угарском дебата о адреси. Први је говорио извештач већине адреског одбора посл. Берзевичи, који је препоручујући адресу либералне странке жестоко напао на обе антисемитске адресе, — остале адресе још несу биле поднесене — пребацујући им, да шире начела комунизма. За тим је говорио Давило Ирањи, који је жестоко напао на садању владу угарску. Доказивао је како се врлине у народу све више губе, показао је на злоупотребе у управи, које су трајне, јер либерална странка ни о чем бригу не води, већ само како ће себи већину обезбедити. Разложив још становиште, што га странка његова заузима у питању о ђумручком и трговачком савезу са Аустријом закључи са изјавом, да се приближује време у ком ће начела његове странке у земљи победити. За Ирањијем узе реч гр. Ал. Апоњи. У свом говору оборио се вођа умерене опозиције прво против адресе Ирањијеве, пребацујући истој, да иде за немогућим циљевима; за тим је напао адресе антисемитске странке, које са кардиналним начелима равноправности у опреци стоје. Прешав адреси либералне странке, напао је говорник наиме она места, где је реч о реформи горњег дома, продужењу саборских перијода, финанцијалном положају земље и обнови ђумручког и трговачког савеза са Аустријом. О горњој кући рече, да треба на све стране независна да буде. Од продужења саборских перијода је много важнија поштена реформа изборног реда. За тим је говорник цртао неправилности које да су условљене бирањем управних чиновника, те је најзад изнео своје назоре о постојећим друштвеним невољама означив исте видљивим знацима нездравог унутрашњег стања. После Апоњија је говорио бр. Андреански, који је поднео адресу антисемитског клуба. За тим узе реч посл. Фр. Пулски, који стоји ван странака. Нападао је и побијао мане свију саборских странака, жигосао је злоупотребе, које се извршују при изборима, доказивао је потребу разоружања, те најзад очитова, да адресу већине не може да усвоји с тога, што се у истој „са неограниченим поверењем“ говори према влади. Тиме је била довршена расправа тога дана.

У седници од прошлог четвртка продужена је дебата о адреси, и тог дана су говорили: Антоније Зичи, Имре Салаји, министар председник Тиса, Бл. Орбан и Л. Мочари. Први се трудио да докаже важност и корист, што земља и народ имају тобож од чивутског становништва. Салаји је говорио о општој и политичкој покварености, у чему су чивути колоснеће били и остали. Од поднесених адреса не одговара ни једна његовим смеровима, и за то подноси у своје и у име садруга свога К. Салајија нарочиту адресу.

Тиса је навео неке примере ради доказа, да је опозиција приликом задњих избора претње чинила и насиља извођала. За тим је напоменуо, да наименовање чиновника није најбоље и најудесније средство, да се изборним злоупотребама на пут стане. Најзад је Тиса устао сасма одлучно против тумачења, као да би онај одломак адресе либералне странке, у ком је реч о спољашњој политици ове монархије, био наперен против које му драго државе јевропске. Нити је писац адресе нити странка на тако што смерала. Сваки пријатељ мира мора се обрадовати кад дозва, да се трећа велесила приближила аустроугарско-немачком савезу а са жељом, да суделује у одржању мира. Свако овоме противно тумачење дотичног одломка одбија говорник најодлучније. (А како је писао „П. Лојд“ одмах после обнародовања престове беседе, па и касније пошто је адреса либералне странке већ била поднесена? Није ли „П. Л.“ тада писао, како се он а с њиме и сваки прави патриота радује, што је у Сјеверњевини — све остало при старом? Изгледа да је од некуда застудело, док је министар Тиса нашао за потребно да учини горњу изјаву у сабору, ма да још није био накан говорити, и док се даље и сам „П. Лојд“, заборављајући хотимице шта је пре неколико дана писао, сада доказати, да се адреси већине и речима министровим „не може подметнути ніканво пакосно тумачење, и из петиних жила мучи да се исто тако ни влади угарској не може пребацити, да је безобзирна према суседној велесили — Русији“. Рекосмо да је — застудело, чему се није чудити, јер смо већ јако у јесен замакли и — север ступа у своја права. Шат само све прође на овој — политичкој кијавици.) За Тисом говорили су још Бл. Орбан и Л. Мочари обојица за адресу „странке независности и 1848. године“. Први очитова, да неће о спољашњој политици да полемише против Тисе, јер овај у том погледу поступа по налогу овго, чему види доказа у томе, што је Тиса, који је познат као изврстан беседник, дотичну изјаву своју о спољашњој политици читао с једног комадића плаве хартије. — Мочари је пребацио престоној беседи, што је ћутке прешла преко Троједница и није укорила Хрвате. Тиме је завршена дебата овога дана.

*

VI. судбена комисија сабора угарског имала је прошлог четвртка седницу, у којој је расправила петицију против избора посланика тителског среза Михаила Димитријевића. „П. Лојд“ јавља, да је комисији било поднесено неколико писмених очитовања у којима су дотични сведоци доказивали, да су поједини бирачи Димитријевићеви мито примили. После дужег разлагања реши комисија, да се избор Димитријевића оверови, пошто тужба у погледу мита није веродостојно доказана.

*

VII судбена комисија имала је прошлог петка седницу, у којој је расправљана петиција против Александра Стојачковића у Вршцу. После краћег саветовања донела је комисија решење, да петиција по спољашњој форми одговара потпуно дотичним правилима и захтевима законским, те је за тим ради мериторне расправе исте одређен нов рок на дан 11. (23.) тек. мес. у 5 сах. после подне.

*

У прошли петак говорили су у дебати о адреси ови говорници: Бусбах за адресу већине, Гостоњи за адр. Ирањијеву, Г. Бауснерн за адр. већине, Комлоши за адр. антисемитског клуба и најзад Вамош за адр. већине. Бауснерн напао је на гр. Ал. Апоњија довикнув му, да ко хоће на владу да доспе, није довољно да буде човек из народа, већ мора бити господар ситуације, што Апоњи, по његовом мишљењу, неће никада постати. Данас — у суботу — продужена је дебата.

Писма из Херцеговине.

I.

Испод Вележи (у Херцеговини) на Михољдан

Кад човек погледа у новине, које штогод о Босни и Херцеговини, односно у прилог влади пишу, могао би вјеровати, да у тим крајинама збиља потпуни ред од стране власти, а задовољство од стране народа постоји. Но међу нама овамо није тако, у ствари је сасвим друкчије; морамо признати, да од стране власти има ако и не много ствари, које су заиста у корист народу, и за које је народ благодаран, али има и таковијех поступака, какови никако не одговарају вољи нити користи народа, па зато није чудо, да тај народ нити је нити може бити задовољан. У првим годинама по окупацији било је још више врло жалоснијех поступака од стране власти, који су таковим плодом родили, да се још и данас немамо зашто чудити, кад видимо да по Херцеговини има усташа. Нама пако, који нијесмо учасници тога нерхова опасног заната, врло је жао, ђе се овака несрећа на нас истреса, и то може сваг чути и видјети ђе тођ има прилике, да се разговарамо: да ми осуђујемо бјегство наше браће, и то из више разлога; прво што су наша браћа, те су изложили свој живот највишој опасности, а мање пропасти те тиме и породицу осиротили, друго, јер и ми страдамо од истије њих по селима, па што они не отму (на силу да се прехране, то пошље њих извршује власт и упетеостручи прву штету, те тако село буде до краја поробљено, сажаљујемо их, што су били принуђени тога средства прихватити се, али заиста осуђујемо и заслужује сваког поругања, као постидно и оно поступање од стране власти, које је приморало овај народ, да се ријеши на такав крвави поступак. Те је тек велика нужда морала приморат, пак „ко се топи и за пјену се хвата“ („Гор. Вјен.“). Ми смо некада држали, да то само Турци знаду учинити, својим понашањем, те приморати народ да бјежи у планину, да у злу добра тражи, али сад видјесмо, да је то и код оније, људи, који се толико благи и кротки показују, да знаду и женскадију у руку љубити, па опити чистим моралом, под сабљом одма у тренутку изрећи и потписати, да се човек стриједа а други објеси, и у опште против народа толико радити, да је сјеромашни човек био приморан оставити старе родитеље, жену, нејаку ђецу, браћу, сестре и друго, да у сјеромаштву умиру од глади, а сам бјежат у планину, да и он премире од глади, и изгледа сваки тренутак, кад ће погинути или бити ухваћен па ипак погинут — срамно; и збиља зар би се могао човек драговољно или из злоће као што неки говоре, на такав опасан живот ријешати, а да није великом силом приморан? Заиста невјероватно. Могао би когсђ запитати, као што већ веле, да нема и ђе су ти усташи, и каква су то дјела, које је власт починила или чини, те је народ тако јако увређен, да је морао бјегати? Може се одговорити што се тиче бјегунаца, да их има врло доста по планинам, премда не чине великијех штета, те се баш из тога разлога неки хвале, да их већ и нема; друга пак дјела, која су приморала народ бјегству, та ми овђе нећемо побрајати, јер прво свега требало би доста времена и артије, а друго што је то већ у 6 година описивано Бог сам зна колико пута, а користи није било баш никакве, као што неће ни од сада, премда их има, т. ј. дјела, која се не само знаду, него ће се кроз вјекове у историји спомињати.

Као што рекосмо, има ствари, које су и користне народу, и збиља морамо признати да влада троши силни новац у наше двије крајине, т. ј. у Босну и Херцеговину, те можда зато народ и мора давати вишу дацију, него што је давао за турске владе; граде се друмови, железнице, а највише тврђаве, но да ли се тај силни трошак улаже на корист народа? Није и не дао Бог, него више на несрећу народа. Радо би чули одговор на питање: зашто су се подигле и подижу толике силне тврђаве по Херцеговини, особито по црногорској граници? Ако није ваљда зато, што има доста камена, или да се подијели бијело од црна, но ово друго није, јер нијесмо ни ми Херцеговци бјељи од Црногорца, јер смо сиромашни и ми као и они, а неће бити ни прво, јер камења има још ђегођ, дакле биће нешто треће, што све креће, а шта је то? то је љубав и права љубав брацка, коју је Бог људима даровао, љубав Црногораца и Херцеговаца, коју једни спрам другијех гоје и осјећају, која је посвједочена узајмном заједничком борбом за слободу а запечаћена крвљу обојице. Ова мила браћа гинуше заједнички, Црногорац у Херцеговини, на Клеку, Вишини, код Коњица и даље, Херцеговац у Црној Гори, Острогу, Фундини, Бару итд. падаху, пролијеваху крв један за другога, један за другога, брацку крв пролише заједно за заједничку слободу, крв, која се још и данас пуши, још и данас по Херцеговини црногорске јуначке кости туђински пси глоћу. Скупо је плаћена та љубав; тешко оном, ко би хтјео уништити ју, осим што неће ни моћи, ма баш никако. Давно је рекао Црногорац „тврд је орах воћка чудновата, не сломи га, ал зубе поломи,“ ето на то се улаже силни новац, да се прекине та љубав, па дали је од користи или од потребе народу босанско-херцеговачком такав трошак на такове ствари, и зар ће се моћ баш су тим убити љубав српскога народа један спрам другога и раздвојити их осим тога, што није ни право да се раздвајају? Али богме неће ни моћи, ма бадава беден до неба градили, ту је љубав брацка а љубав није шала додајући још к тому и право, и гле мисмо још дужни да дајемо вишу дацију у помоћ за уништење наше љубавиће, да, ал зато се бјежи у планину, јер нема се од куд дати а хаос је већ створен за улазак. Ето то је тако, и никако друкчије.

А. З.

Хрватски сабор.

[Седница од 27. септембра (9. октобра.)]

Председник Мирко Хрват отвара седницу после 10 сати. Од краљ. зем. владе присутни оделни предстојници Станковић и Вончина, и управитељ правосудног одељења Клајн.

Бележник Барловић чита записник о последњој седници, који се оверава без примедбе.

Прелази се на дневни ред, на расправу о спорним изборима.

Посл. Грлић. Говорник не може изборе ни да одобри ни забаци, с тога ће гласати за предлог посл. Црнковића. Кумичић је изјавио, да живи у Хрватској већ пуних 25 година, било би добро, кад би се могло доказати, да је овде задовољио својој војној дужности, јер би то битно утицало на резултат саме истраге.

Посл. др. Марковић. Предлог верификацијонег одсека, да се Кумичићев избор уништи, противан је саборском пословнику, по којем могу верификацијони одсеци предложити сабору, да се који избор било одобри, било прогласи спорним, но не могу предложити да се уништи. Не прима ни предлог посл. Црнковића. Пошто се из расправе уверио, да Кумичић има право завичајности у Троједнници гласаће за то, да се избор његов оверови.

Посл. Обад. Изјављује, да ће гласати за верификацију избора Кумичића.

Посл. др. Мавура: Главни момент, да је Кумичић имао изборно право, јесте суплентура на просветним заводима земаљским. Завичајност Кумичићева квалифицира се са моментом јавнога учитељства, може ли пак бити јавни учитељ онај, који није држављанин? Јавни учитељ на јавном заводу од којега се захтева и присега, свакако се признаје држављанином. Гласаће за верификацију, јер је суплент јавни учитељ.

Потпредседник др. Спевец: Пристаје уз предлог посл. Црнковића, јер жели, да се истрагом ван сваке сумње стави држављанство Кумичића, јер је то најважније својство за сваког народнога посланика. Обично се каже: ко нема активнога не може имати ни пасивнога изборног права, или ко није у листини, не може бити изабран у сабор. Сад настаје питање: Да ли је могуће да држављанин, који није унесен у листину, може бити изабран? Може. То се већ догађало у Троједнници, а догађа се и у Француској, која је отаџбина сталних изборних листина. Гласаће за Црнковићев предлог.

Посл. Фолнеговић: Управа реалке загребачке потврђује, да је Кумичић год. 1879. положио присегу за јавног учитеља. Шта би се још дакле имало истраживати? Одговара Грлићу, да је Кумичић као војник служио код Леополдове, дакле домаће пуковније. Гласаће за верификацију.

Посл. Црнковић. Ова расправа уверила га је, да ствар није јасна, да се пак разјасни, томе може најбоље послужити његов предлог, којим се имају решити спорна питања о држављанству, завичајности и суплентури Кумичића. Задаћа саборскога поверенства биће, да сабору поднесе згодан предлог, или да га изнесе у облику правнога мњења. Моли, да се прихвати његов предлог.

Пошто је још извештач одсека Ђурковић препоручио предлог одсека, приступи се гласању, и то најпре о предлогу одсека, који је одбијен, а за тим о предлогу посл. Црнковића, који је прихваћен огромном већином гласова.

Председник закључи за тим седницу.

„Матица Српска.“

Записник главне скупштине „Матице Српске“ у Новоме Саду 1. (13.) септембра 1884.

(Наставак.)

Бр. 27. Исти управни одбор под бр. 181. У. О. о. г. подноси прорачун о стипендијском фонду Симе Ђорђевића за год. 1885.

По том прорачуну износи:

1. Приход — — — — — —	3912 ф. — н.
2. Потреба — — — — — —	3705 ф. 28 н.
3. Сувишак — — — — — —	217 ф. 28 н.

Одобрава се и издаје се управном одбору, да се тог прорачуна придржава.

Бр. 28. Исти управни одбор под бр. 181. У. О. о. г. подноси прорачун о стипендијском фонду „Гецином“ за год. 1885.

По том прорачуну износи:

1. Приход — — — — — —	1000 ф. — н.
2. Потреба — — — — — —	156 ф. — н.
3. Сувишак — — — — — —	844 ф. — н.

Одобрава се и издаје се управном одбору, да се тог прорачуна придржава.

Бр. 29. Исти управни одбор под бр. 181. У. О. о. г. подноси прорачун о фонду Петра Коњевића за год. 1885.

По том прорачуну износи:

1. Приход — — — — — —	1540 ф. — н.
2. Потреба — — — — — —	1488 ф. 40 н.
3. Сувишак — — — — — —	51 ф. 06 н.
На књижевне награде долази — —	1000 ф. — н.

Одобрава се и издаје се управном одбору, да се по њему равна.

Бр. 30. Управни одбор под бр. 174. У. О. о. г. предлаже, да се завештај Павла Трифунца од 210 фор. а тако исто и завештај Јулијане Брановачке од 210 фор. са каматом заједно као потраживање фонда матичиног из главне књиге бришу, пошто нема изгледа, да се могу наплатити, тим пре, што та потраживања нису потекла из зајма него из добровољног завештаја, који су учињени још године 1842. и 1845.

Предлог се прима и управни се одбор упућује, да та потраживања фонда матичиног са каматама заједно као ненаплатива брише из главне књиге.

Бр. 31. Управни одбор под бр. 186. У. О. о. г. износи молбу Арона Поповића књиговође и Давила Манојловића благајника, да им се или досадања њихова плата повиси или у најгорем случају, да им се извесни постотак у име скупоће одреди као доплатак саразмерно њиховој плати или да се какав квинквенал установи. Молбу своју поткрепљују овим разлозима:

1. Од год. 1874. поскупило је живлење и скочила цена становима у Н. Саду тако, да се то у средњу руку са $33^1/_3$ процента може означити.

2. Кад су благајнички чиновници своје службовање наступили, руковала је „Матица“ са 9 фондова, а сада има 17 за које се фондове, морају посебице водити рачунске и главне књиге.

3. За ово десет година подвостручио се благајнички и рачунарски посао.

8. У вароши новосадској нема ни једнога звања било приватног било општинског, које је тако слабо наплаћено као места чиновника матичиних.

5. Код сличних завода постарано је и за старе дане чиновника, којима је према годинама службе осигурана и мировина, коју чиновници матичини немају.

Управни одбор подносећи ту молбу предлаже, да се свима чиновницима матичиним одреди 20% на њихове плате у име станарине и скупоће живлења.

Члан Миша Димитријевић предлаже, да се управни одбор упути, да првој редовној скупштини поднесе предлог о сталној повишици плате свију чиновника матичиних.

Предлог управног одбора, да се свима чиновницима матичиним одреди 20% на њихове плате у име станарине и скупоће живлења, према се с тим да се тај уплатак даде и слуги и да се разреже на све фондове под управом матичиним подједнако према њиховом приходу. Доплатак тај важи од 1. јануара 1885. год. али тек по одобрењу високог министарства.

Уједио прима се предлог члана Мише Димитријевића и управни се одбор упућује, да по њему поступи.

(Наставиће се.)

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Крајем прошлог месеца истекла је претплата за оне наше претплатнике, који су се на трећу четврт претплатили.

Позивајући пошт. претплатнике на обнову претплате, изјављујемо, да лист без готове претплате не можемо никоме слати, па за то умољавамо пошт. претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се тиче уређивања листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

„Застава“ излази четир пута на недељу.

Претплата стаје за аустро-угарску монархију: на целу годину 14 ф., на по године 7 ф., на четврт године 3 ф. 50 н., на месец дана 1 ф. 20 н.

За Србију: на целу годину 35 дин., на по године $17^1/_2$ дин., на четврт године 9 дин., на месец дана 3 динара.

За Црну Гору и Немачку годишње 18 фор., за Швајцарску, Румунију, Русију, Италију, Бугарску, Француску и Америку 20 ф., или саразмерно на четврт године.

У Новом Саду 1. октобра 1884.

Администрација „Заставе.“

Дневне новости.

(**Краљевска породица српска.**) Прошлог четвртка, кад је лист наш већ био закључен, прошли су поред нашег места на засебном железничком влаку на повратку за Београд Њихова Величанства краљ Милан и краљица Наталија, заједно са престолонаследником Александром.

(**О пореклу Сибињанин Јанка**) пише мађарски научењак др. Владислав Рети, који се подробно занима са влашким питањем ово: Предање, које казује, да су Хуњадије влашког порекла, не тумачи и народност њихову, јер у средњем веку је реч „Влах“ то исто значила, што данас. По Рети-ји су Хуњадије потомци једне југословенске војводске породице, а то сведочи и име оца Сибињанин Јанка, који се звао Вук. Да је Сибињанин Јанко био Румун, отац му се не би звао Вук, него Лупу или Лупул, што у румунском језику значи то исто, што у српском Вук. Осим тога налазе се у документима Матије Хуњадија податци о југословенском пореклу ове породице, из којих произилази, да су Хуњадије са српским поглавицама, арбанашким кнезовима били у сродству и као такови дошли у Ердељ са својим поданицима, где су у оно доба све балканске досељенике звали „Власима“ а војводе њихове „vojvodae olahorum“. Рети спомиње овом приликом и порекло старих знаменитих влашких војвода Кристиорија и доказује из њихових породичних докумената, да су и они Срби били, као и Хуњадије. Рети је о Власима написао веће дело, које влашко питање од постанка па до оснивања данашње Румуније расправља. Скорим ће из штампе изићи. Ми га препоручујемо нашим историчарима.

Политичке вести.

— Бан Кун отпутовно је 5. (17.) о. мес. у Будим Пешту. Пут банов доводи се у свезу са догађајима у сабору трој диничком.

— Барон Шењеји бави се од среде у Будим Пешти. Одмах по доласку у престоницу посетио је Шењејија министар Тиса.

— „Фремденблат“ демантује вести, да Чеси праве сметње обнови привредног поравнања међу Угарском и Аустријом.

— Чески сабор прихватио је једногласно по дотичном одбору предложену измену изборног реда саборског у погледу оних грађана, који не плаћају више од 5 ф. порезе.

— Из Београда јављају „Лоју“, да ће се попуњење упражњених министарских столица и делимична измена кабинета, која с тим попуњењем у свези стоји, још у течају месеца октобра извршити. — Криза дакле заиста постоји.

— Из Ниша долази вест, да је у Приврену дошло до немира, и да је том приком четир Србина и два Турчина погинуло. Турски медлис (суд) је утекао. Мутесарифа је такођер нестало. За повод овом крвавом сукобу још се сигурно не зна.

— Прошле среде истекао је рок, што га је „конференција у четворо“ у своје време одредила Турској гледе обезбеђења уговора у ствари грађења прикључних железних пруга турских, и данас је ван сваке сумње, да Турска својим обвезама није задоста учинила. Да је тако сведочи нота, што ју је у тој ствари влада ове монархије пре кратког времена упутила у Цариград, а најлепше у целој овој ствари је то, да је један турски веледостојник пре неки дан изјавио бечком дописнику једног инглеског листа, да Турска дотичне пруге неће никада саградити. — Шта веле на ово у Бечу и — Београду?

— Из Петрограда јављају, да се тамо све више говори о измени дојакошњег начина управе у руској Пољској. Нове уредбе донеће Пољацима многе користи. — Ово би ваљало да чују Пољаци у Галицији, те да окрену друкчије поступати са своји сугрђани Руси, који би им у свему и по свему требали да буду равноправни.

— 7. (19.) овог месеца извршиће се општински избори у Белгији. Либерали очекују да ће избори ови њима у прилог испасти.

Народна просвета.

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

„Матица Српска“.

Састанак књижевног одбора 4. (16.) октобра 1884.

Подпредседник Светозар Савковић јавља, да је он са чл. Јованом Грчићем, др. Миланом Савићем и Савом Петровићем био на погребу др. Милана Ђорђевића у Руми, да су они у име Матице положили венац с натписом на одар и да је на опелу говорио члан др. Милан Савић.

Узима се на знање и у записник ставља се туга за прераним губитком члана књижев. одељења и врсног књижевника дра Милана Ђорђевића.

Секретар, као уредник „Летописа“ јавља, да је 140 свеска „Летописа“, последња за ову годину, готова, да се повезује и да ће се за који дан разаслати члановима.

Стеваву Миловановом одређује се у име награде 15 фор. за његову оцену „Органска кемија од С. М. Лозанића“, која је штампана у свесци 140. „Летописа“.

Секретар као уредник „Летописа“ јавља, да је предао у штампу 141. свеску „Летописа“, I-ву за год. 1885., и да су за њу спремљени ови саставци: I. Сремско вино. Еполошка расправа Мите Петровића. — II. Бранко Радичевић од Драгутина Ј. Илијћа. — III. Њеке народне игре досада не покупљене или другчије описане. Прибрао Мојо Медић. — IV. „Федра“. Трагедија у 4 чинова, написао Ж. Расин, с француског превео Н. В. Ђорић. — V. О управи и надзору школском. (Једно суврeмено педагошко питање). Од Мите Нешковића. — VI. Родослов и диплома фамилије Стратимировића, од А. Сандића. — VII. Књижевност: Алгебарска анализа написао Димитрије Нешић. Оцена А. М. Матића. — „Жубори и вихори“, песме Милорада П. Шапчанина. Оцена Милана Савића. — Србија и Порта после бомбардања Београда. — Србија и српски покрет у Угарској од Ј. Ристића. Оцена М. Б. — VIII. Матица Српска: Изводи из записника књижевног одбора и одељења 1883 и 1884.

А. Миковић агроном подноси своје мишљење о расправи Светислава М. Стојановића под насловом: „Основи рационалног земљеделства“. Оцењивач не може препоручити тај чланак за награду, пошто је сувише једнострано израђен, а да би се могао штампати као засебна књижица, тим мање пак као чланак за „Летопис“.

Светозар М. Л. Бајић учитељ у Ђали шаље за „Летопис“ „Српске народне приповетке“, што их је скупио по Бавату и моли да се награде.

Примају се за „Летопис“ а пошиљачу одређује се у име награде 25 фор.

Милан Савић подноси изјаву штампарије А. Пајевића, која се обвезује, да ће дело под насловом: Разни путеви од дра Милана Савића, издаље за годину дана издати и прописани број егземплара „Матици“ предати.

На основу те изјаве и молбе Милана Савића позван је управни одбор да истоме писцу исплати досуђену му награду од 200 ф. за споменуто дело.

Свеван Јефтић подноси изјаву штампарије А. Пајевића, која се обвезује, да ће издаље за годину дана издати позоришно дело „Најбогатији,“ од Ст. Ј. Јефтића и да ће прописани број егземплара предати „Матици.“

На основу те обвезе а по молби Стевана Ј. Јевтића позван је управни одбор да истоме досуђену награду од 200 фор. исплати за споменуто дело његово.

Светозар Арсенијевић подноси на оцену и награду две драме своје и то: „Частислав“, драма у једној радњи с певањем и „Краљ Светозар“ драма у четири радње с певањем.

Издају се на оцену потпредседнику Светозару Савковићу и члану Јовану Грчићу.

М. Симеон Кончар подноси на оцену и награду свој превод Дитесове „психологије.“

Пошто ограничена средства Матичина не допуштају да издаје књиге које су намењене врло малелом кругу читалаца, то се поднесено дело не издаје на оцену.

Драгутин Ј. Илијћ шаље за „Летопис“ песму: „Последњи дани“ и тим се почиње одуживати за његове награђене песме: „Мобу“ и „Анакреонка.“

По молби Драгутина Ј. Илијћа враћа му се рукопис дела: „Сваком своје“ које није добило расписине награде.

В. Вујић професор у Карловцима изјављује, да му послови његови не допуштају да оцени дело дра Стевана Павловића: „Мала пајетика за школу и народ.“ За оцену споменутог дела умољава се члан књижевног одељења Јован Бошковић.

Стеван Ј. Јевтић моли, да му се врати његова шаљива игра под насловом: „Најбогатији“ да би је могао пре штампања по оцењивачким примедбама поправити.

Враћа му се.

На молбу Николе С. Јовановића враћа му се његов превод студије Артура Ц. Еванса: „Божић и старопоклоништво у Црној Гори.“

Из Карловаца враћене су са надлежног места истоме поднесене школске сведоџбе питомаца стипендијске завладе Нестора Димитријевића с примедбом, да се има за упражњено сматрати место Ђ. Димитријевића, који се целе прошле школске године није јавио ради подизања своје стипендије

Узима се на знање и у своје време расписаће се стечај.

Из Карловаца стигао је с надлежне стране извештај, да су на упражњена три стипендијска места у закладу Нестора Димитријевића изабрани између предложених компетента на прво место са годишњом стипендијом од 250 фор. Светозар Петровић, свршени гимназиста, на друго место са стипендијом од 200 фор. Јован Богданов, свршени ученик III. гимн. разреда а на треће место са стипендијом од 150 фор. Милан Јанковић, свршени ученик I. гимназијског разреда, сва тројица родом из В. Бечкерека.

С исте стране саизвољава се да се питомац речене закладе Милан Гаврила, свршени правник, остави у уживању своје стипендије од 250 фор. још за годину дана ради полагања строгих испита и најпосле прихваћа се предлог, да се питомац исте закладе Павао Симић помакне из најнижег стипендијског разреда у виши разред са годишњом стипендијом од 200 фор.

Узима се на знање и о томе се и скупштина извешћује.

Гнаја Димић техничар, као питомац Јовановићев, шаље прописану расправу под насловом „природне знаности у религији са природно философског гледишта“. Ово издаје се члану А. М. Матићу на преглед.

Осим тога прегледане су сведоџбе неких питомаца и решаване су ствари, које се тичу питомаца стипендијских завклада под управом матичином.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Распоред радова у месецу октобру.

У дому и на двору. Вршидба жита са вршалицама; вејање са ветрењачама. Комишање кукуруза мљом. Сушење воћа. Преврtање жита. Докупљивање хране за нужду. Припремање новаца за порез. Подмазивање, чишћење и остава машина, које су свој посао свршиле. Скидање, сортирање и калупљење дувана. Остављање поврћа и спремање зимнице, купуса. Прорачунавање потребне хране за усхрану све стоке, преко целе зиме. Одвајање стоке и продаја, у колико је не би могли исхранити преко зиме.

У пивници и у винограду. У пивници треба навити на каце и на бачве, у којима кљук превире. Довршетак послова. После свршеног врења нестаје отакање младог вина и цеђење кљука од црног вина. Оправљање казаница и осталог прибора за пециво комине, — ракије.

У винограду довршује се берба оног грожђа, које је остављено на чокоту, да се смежура, рад добијања вина изредне каквоће. По свршетку бербе, настаје загртање винограда, а у исто доба јесења ревидба — коме је боље.

На њиви, ливади и пашњацима. Свршетак жетве свију још непожњевених и непобраних усева, па и кукурузне шаше, и сношење исте њиви или у котаре и код појата. Наставља се сејање озимих усева. Зимње орање, за пролетње усеве. Разоравање ледина, да би их у грубој бразди могао мраз истрошити.

На ливади настаје наводњавање са мутном водом и муљем. Дрљање ливада маховином обраслих.

На њиви, ливади и пашњацима разоравање одводница, за отицање воде, да се не би иста на појединим местима дуго задржавала.

Око стоке. Попаша стрњике. Паша на пашњацима, нарочито младе стоке, само још по лепом времену. Поред тога треба стоку, у кошари и на појати, прихрањивати сувом храном и на тај начин извршити поступан прелаз од летњег на зимњем храњењу. Оправка и поплитање појата и кошара. Довршетак бачијања.

У градини и у воћњаку. У градини свршује се берба свега заосталог летњег поврћа. Прашење, пресађивање, закивање зимног расада и поврћа. Смештање свега поврћа у трапове. Прекопавање и ђубрење леја. Крчење и спаљивање сувих мрежа, стабљика, лишћа и т. д. од поврћа и корова. Распремање градине.

Код цвећа треба такођер распремати. Одсецати прецветале стабљике. Вадити лукавичасто цвеће и остављати. Прекопавати правне леје.

У воћњаку сеју на лејама семе од воћа. Матore и са свим рђаве воћке ваља сећи и за гориво употребити и њихове жиле крчити. Пресађивање воћкица. Младе воћкице треба оградити трњем, да се чувају од зечева и њиховог глодања. Обрано воће оставља се у сламу на таванима, у затворене судове, у брашно и у пепео и т. д., и чешће се прегледа и обилази и све што је труло избацује.

На ковањлуку. Премазивање кошница, Покривање кошница и чување од влаге, зиме и свију осталих шкодљивих утицаја.

На дувништу. Прибирање и скупљање потребног материјала (лишће, гранчице, мешанац, градинарска и црна земља и т. д.) за грађање расадница, ђубревитих леја за пролеће.

Шумарство. Довршетак припремања земље. Јесење сађење и сејање лиснатог дрвећа и јеле, а нарочитог јовиног дрвета на оним местима, која ће о пролећа бити због снега неприступачна. У жиропађама гојење свиња и пажња на злоупотребе и наплату жировнице. Грађење путова. Сеча и сложење дрвета за гориво. Сабирање семена: буковог, храстовог, јаворовог, односно брање истога. Тамањење штеточина. Крчење пањева и потресивање сувих и густих грана.

„К. С. П.“

Исправак.

У прегледу политичком у последњем броју остало је непажњом коректора више погрешака међу којима је најглавнија она, где место: проф. Квичала стоји: проф. Клајић, и друга у претпоследњем реду, где стоји потчкачи, а треба: потлачи.

ЧЛАНИЦЕ
„ДОБРОТВОРНЕ ЗАДРУГЕ СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА"

позивају се у ванредну главну скупштину, која ће се држати о св. Петки 14. (26.) октобра 1884. год. после подне у 3 сата у општинској дворани у срп. вел. гимназији.

Предмети:

1. Извештај о прошлој изложби женских рукотворина Српкиња;
2. Да се реши, шта ће се чинити са задружном колевком.

У Новом Саду 6. (18.) октобра 1884.

НАЧЕЛНИЦА.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

„ОРАО"

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР ЗА 1885.

СА НАЈОДАБРАНИЈОМ САДРЖИНОМ

И 25 ВЕШТАЧКИ ИЗРАЂЕНИХ СЛИКА.

ГОДИНА ЈЕДАНАЕСТА.

Цена 50 новч. или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 комада за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати **издавалац-штампарији А. Пајевића у Н. Саду.**

ЗА ЗУБОБОЛНЕ

МЕДЕЦИНЕ И ХИРУРГИЈЕ

ДР. ЕД. ЛЕВИНГЕР

ЗУБНИ ЛЕЧНИК У НОВОМ САДУ

од више година овде настањен препоручује се као и довако поштованој публици, који пате од зубобоље, прављењем и намештањем уметничких зуба појединце или свих заједно исто тако препоручује се сваком, ком затреба, најбоље опробаним и признатим америчким склопом зуба ваздушнога притиска; а напослетку чишћењем зуба и засипањем (пломбом) златом или сребром, обичном и американском најпоузданије и најтрајније.

Извршује зубне операције, — вади покварене зубе и шкрботине — без вреда и бола, помоћу пријатног газа опојног.

Прима зубоболне рад лечења од 11—12 сати пре подне и од 2—5 сати после подне у свом стану у Новом Саду на главној пијаци у кући Стефановића, преко пута гостионику „код царице Јелисавете."

ОГЛАСИ.

За моју економију потребујем једног надзорника, који се са економијом бавио и такову разуме нека се на подписаног писмено јошт боље лично обрати. Ступити може одма.

Павле Богдановић,
у Руми.

2—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
ЈОВАНА НЕШКОВИЋА
У НОВОМ САДУ

потребује једног добро извежбаног и солидног помоћника, који је поред српског немачком и мађарском говору вичан. Исти може одмах ступити. 3—3

СПЕЦЕРАЈСКА, ГВОЖЂАРСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА
МИЛИСАВА ПЛАВШИЋА
у Илоку

2—3

потребује једног млађег спомоћника који је горњој радњи вичан а говори српски, немачки и мађарски, и једног шегрта, који могу одма ступити.

ПОМОДНА И МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
МИХ. ШЛИФА
ВИНКОВЦИ

1—1

потребује помоћника, који хрватски, немачки и мађарски говори, исто таког треба и за своју конфекциону и шешира трговину.

РАСПРОДАЈА ШИВАЋИХ МАШИНА

СВИЈУ ВРСТА, ИЗВОРНЕ HOWE, SINGER, WHEELER & WILSON

од фор. **40.**— до фор. **50.**—

У РАТАМА, САМО КОД

АДОЛФА ФРАНКЛА

НОВИ САД, ГЛАВНА УЛИЦА 42.

КОД ЕНГЛЕЗА. 7—16

КОСТА СТОЈАНОВИЋ

ГРАЂЕВИНСКИ БРАВАР У НОВОМ САДУ,

у ћурчијској улици број 1788.

Препоручује своје сложиште свију врста

ОГЊИШТА ШТЕДЊАКА (шпорхерта)

И ФУРУНА ЗА КОТЛОВЕ

као и нову повлашћену врсту

СТОЛНИХ ОГЊИШТА ОД БЛЕХА И КАЉЕВИМА ОБЛОЖЕНИХ,

који уштеде 40% горива а удешени су за угљен-брикет. — Прима и извршује сваки **браварски посао** на **грађевини, ограде порте гробова** по **најновијем укусу**, а **најјефтинијој цени**, исто тако и све **оправке** са **најсолиднијом израдом.** 14—

Потребујем и два шегрта.

Високом ц. кр. владом дозвољена од године 1869. постојећа

ВОЈНИЧКА ПРИПРАВНА ШКОЛА

за једногодишње добровољце, **частнике у причуви и кадете, у Трсту (Via Valdirivo 18),**

започеће нови течај **почетком месеца новембра.**

Примају се нови ђаци од 12—2 сата у подне у самој школи. **Програм школски** као и **именик више од 70 аспиранта**, који довршише **добрим успехом** науке, шаље се на захтев бесплатно.

Равнатељ: **С. Латозински,**
1—3 ц. кр. стотник зем. домобр. и. с.

Велика партија остатака од чоје

(3—4 мет.) у свима бојама за подпуно одело за господу шаље у наточ: 1 остатак по ф. 5.— 28—52

L. Storch in Brünn (Mähren.)

Остатци који нису по вољи примају се радо натраг.

НЕМА ВИШЕ ГЛАВНИЦЕ
У ЖИТУ

КАД СЕ СЕМЕ НАКВАСИ

Н. ДИПИЈЕВИМ КВАСОМ.

ПАКЛА КОШТА 30 нов. ПО ОРИГИНАЛНОЈ ЦЕНИ.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ ИМА: 9—

Д. КОДА У НОВОМ САДУ.

СВЕТОЗАР БЕЛИЋ
У ЗЕМУНУ

потребује за своју галантериску, виркованог еспапа и помодну трговину једног спомоћника. Ступање одма. Потребујем и једног практиканта. 2—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
М. П. МИХАЈЛОВИЋА
у Јарковцу

потребује једног спомоћника, мануфактуристу и једног шегрта, који могу одмах ступити. 2—3

НЕГОТИНЦА

ЦРНОГ ДЕСЕРТ ВИНА

шиљем **франко царина и поштарина** с повуком (Nachnahme.)

1 бариљу са 4 литре садржине по ф. 3.—
1 „ „ 8 „ „ ф. 5.50

Мита Радосављевић,
28— Београд, савска улица.

НАЈБОЉЕ СИРЋЕ
ЗА КРАСТАВЦЕ.

Од франкфуртер есенције за сирће добија се најбоље асталско сирће кад се на једну литру есенције 40 литри воде долије. А кад се на једну литру те есенције долије 20 литри воде, онда се добија најбоље сирће за метање краставаца, који се дуго држе а не буду мекани.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ ИМА САМО

Д. КОДА

У НОВОМЕ САДУ. 18

НЕМА ВИШЕ ГЛАВНИЦЕ У ЖИТУ!

N. Dupuy-ев квас за семе.

Радикална метода квашења против главница у житу, награђена и препоручена од многих друштава и славних економа.

Може се добити у свима мојим стоваришшима у аустро-угарској монархији.

1 завежљај, за 200 литара семена, 30 новч.
1 „ „ 100 „ „ 15 „

Да би гг. економе сачувао од имитација, молим, да се потражују искључиво завежљаји с мојом штитницом, мојим именом и мојом адресом.

Извештај издаје бесплатно и франко:

Chemisches Laboratorium von N. Dupuy

Wien Windmühlgasse 33.

Главно стовариште у Н. Саду: Љ. СТЕФАНОВИЋ, „код три главе шећера", на тргу, бр. 39.

Стоваришта: Браћа Барако, Вузек и др., Ем. Дицген, Н. Димовић, Д. Кода, П. Попадић и Браћа Вагнер. 4—6

ЧУЈТЕ И ДИВИТЕ СЕ!

Roborantium (есенција за косу и браду) средство, које је основане на научној основи и многом успеху, против ћелавости, опадања косе, перути и осећивања косе. Једино, фактичним успехом овенчано средство, које чини да брада расте или да гушћа бива. Због свог освежавајућег и оживљавајућег својства „roborantium" је поуздано средство против слабог памћења и главобоље. Цена оригиналном флакону ф. 1·50, пробни флакон фор. 1·—

Kosmetikum (зејтин за јачање косе) фини и недостижан, мекша косу и чини је таласасту. Оригин. флакон фор. 1·50, пробни флакон фор. 1·—

Eau de Hébé, источњачко средство за лепоту, проузрокује природну нежност, бељину и свежину појединих делова тела, уништује пеге и флеке. Цена 85 новч.

Bouquet du Serail de Grolich парфим за цене мараме за елегантни свет. Бисер свију парфима. Због елегантне израде згодно и за божићни и празнички дар. Цена фор. 1·50.

Карпатска вода за уста радикални лек против сваке зубобоље, одстрањује рђаву задах из уста и неопходно је нужна за одржање и негу лепих зуби. Цена 60 новч.

Уз сваку флашу добијају се упутства за употребу, захвале и сведоџбе.

Главни депо: J. Grolich in Brünn.

Посебни депоти: **Н. Сад:** Г. Плавшић апот. **Будапешта:** Neruda Nándor Hatvanergasse 10. **В. Бечкерек:** Л. Менцер апот. **В. Кикинда:** Е. Бретнер, апот. **Темишвар:** Ст Тарнаји, апот. **Вршац:** Себ. Страх, апот. **Винковце:** Л. пл. Алеман, апот. **Сомбор:** Емил Гале апот. 14—

БЕРЛИН. ЈОВАН ХОФ ц. кр. дворски творничар препарата од слада (малца) у ВЕЧУ. **ПЕТРОГРАД.**

Трговина је основана 1847-ме године.

Целокупни Ј. Хофови препарати од слада добили су одликовани су 58 пути од царева и краљева.

ЈОВАНА ХОФА

Пиво за здравље од сладова екстракта

против спштег слабљења, болова у стомаку и у прсима, сушице, оскудице у крви и нередовне функције поједних органа. Врло добро средство за крепљење реконвалесцената од свију болести. Цена једној флаши 60 новч.

ЈОВАНА ХОФА

Бонбони за прса од сладова екстракта

против кашља, промуклости, млогога слуза (шлајма) особито добро. Због многог подражавања молимо, да се пази на плаво паковање и на штитницу (слика проналазачева) правог бонбона од екстракта сладова. У плавим пакет. по 60, 30, 15 и 10 нов.

Диплома за заслуге од међународне санитетске изложбе у Лондону 1881. за материје медицине и за справе за повраћање здравља.

ПОТПИСИ: Њено Величанство краљица Викторија од Инглеске. — Његово кр. Височанство војвода од Единбурга. — Спенцер, председник из ложбе. — Јон Ерик Ерихсен, председник одбора. — Марк Х. Јудге, секретар.

ЈОВАНА ХОФА

концентрирани екстракт сладов

за оне, који болују од прсију и од цигерице, од застарела кашља, од катара, од болести у грлићану, — поуздано лечи и врло пријатно за узимање. У флаконима по 1 фр. 12 нов. и по 70 новчића.

ЈОВАНА ХОФА

шоколада од слада

врло добро храни и окрепљује оне, који имају слабо тело и живце. Иста је врло лепога укуса и особито је препоручујемо тамо, где се кафа не сме пити, што врло дражи. Пакет од 1/4 кил. по фр. 1·30, 90 и 60 н. од 1/2 кил. по фр. 2·40, 1·60 и 1·—

Против кашља, промуклости, болова у прсиме и у стомаку, слабости, мршавости, непотпуног варења, врло добро средство окрепљења за реконвалесценте од сваке болести.

58 пута награђено | **Основано 1847.**

Проналазачу и јединоме творничару правих препарата од екстракта сладова

Господину ЈОВАНУ ХОФУ, ц. кр. дворском лиферанту, ц. кр. саветнику.

дворском лиферанту готово свих велесила европских; у Бечу (I. Fabriks-Niederlage: Graben, Bräunerstrasse 8, Fabrik: Grabenhof, Bräunerstrasse 2.)

Признања и наручбине од високих и највиших особа 1882. год.: Царска Височанства надвојвода Карло Лудвик, надвојвода Фридрих, Њ. кр. Височанство принцеза од Велса, принцева од Лиђа, војвоткиња од Олденбурга, принцеза Рајс, гђица пл. Ференци, читаља Њен. Величанства наше узвишене краљице, Њ. кр. Височанства принцезе Марије Валерије инглеска бона, породица Метерних, Клам-Галас, Карачони, Бајањи, Ромер, Њег. експеленција фин. Филиповић, грофе Бурибранд, итд. Препоручено од лечничких капацитете проф. др. Бамбергера, Шретера, Шницлера, Гранишштетена и многих других у Бечу.

Господину Јовану Хофу

проналазачу и творничару сладових препарата, ц. кр. дворском лиферанту готово свих велесила европских итд. итд., Беч (I., Graben, Bräunerstrasse Nr. 8.)

У Руми 22. окт. 1877.

В. Б. Ваше несцењиво Јована Хофа пиво за здравље од сладова екстракта и Јов. Хофа шоколада за здравље од сладова екстракта не само застарелу грудобољу моје жене, него и моју хроничну бољу у стомаку знатно поправише, тако да сада богу па вами хвале дугујемо. Поново вас молим (следује наручбина.)

С особитим штовањем
Ђорђе Грегер, марвени лекар румски.

Нем. Паланка, 20. марта 1883.

Пошто због употребе вашег Јов. Хофа пива за здравље од сладова екстракта осећам, да се опорављам, молим вас да ми опет 6 флаша у наточ пошљете.

С поштовањем
Андрија Бек, Нем. Паланка.

Лекарски искази о лековитости.

Први исказ из Баје, 27. новембра 1881.

В. Б.! Са задовољством вам јављам, да је ваше пиво за здравље од сладова екстракта излечило мог 70-годишњег оца, који је од застарелог бронхијалкатара и сасвим поквареног прохтева патио и ове боље никојим досад леком излечити није могао. Молим, да му и опет у Товај пошаљете 18 флаша у наточ.

С поштовањем
Др. Дери, жупанијски главни лечник, Баја.

Други исказ Баја, 16. јула 1882.

В. Б.! Употреба вашег Јов. Хофа пива за здравље од сладова екстракта је мог 70-годишњег оца тако оснажило, да би прекидање исте било бесмислено. С тога молим да одмах пошаљете на познату адресу 18 флаша у наточ.

С поштовањем
Др. Дери, главни лечник, Баја.

Ковин. Ваша пошиљка од 16 флаша пива за здравље од сладова екстракта и 12 веса Јов. Хофа сладових бонбона за груди имаћаху код једног грудобољног члана моје породице изненадна, изврсна и радосна успеха — те вам се за овим најтоплије захваљујем. Павле Б. Ботош, пен. и кр. ј. г. војни капелан

Париз. Сматрам за дужност, да вам изразим своје особито задовољство гледе вишемесечне употребе вашег сладовог екстракта. Већ три године, а особито зими јако патим од бронхитиса али сам употребом вашег пива за здравље ево оздравио. Снага ми се повратила. Кад год пре легнем попијем чашу тог изврсног продукта, вимах читаву ноћ мирно, дочим ми је пре редовно зло кашаљ сан нарушавао. За ово доброчинство немогу доста да вам се захвалим.

Управитељ „*Univ. ist.*" **S. Bloch**, Париз.

Главни депо код Д. Коде, браће Вагнера и Е. Дицгена у Н. Саду. Загреб: Арасин, апотека Салватор. Београд: Др. Ј. Ђурић апот. Ст. Бечеј: Г. Петковић. Бечкерек: Л. Шницер. Карловац: Бенић. Ђаковар: Адолф Кон. Осек: Ф. С. Тирнер син. Кикинда: Е. Бретнер апот. Река: Ник. Павагић. Панчево: П. Кранчевић, Ф. Рада апот. Руме: Браћа Ристер. Земун: Ф. пл. Бенко апот. Сисак: Вернак, Перлих. Суботица: Д. Стојковић. Темишвар: А. Бабушник. Вршац: Браћа Хофман, Франк. Винковце: Л. пл. Алеман апот. Вуковар: Т. Михајловић. Бела Црква: Јос. Бошић. Сомбор: Густ. Фалционе, Храловски и Стрилих.

ПАЖЊА. Нека се наруче само прави Јов. Хофови фабрикати од слада са штитницом (слика проналазачева), коју је регистровао ц. кр. трговачки суд аустро-угарски. Подражавани туђи фабрикати немају материја од лековитих биљака и нису тако добре направљени као Ј. Хофови фабрикати од слада и могу (по речима лекарским) убитачни бити по здравље. 39—40

ПАРИЗ | ЛОНДОН | БУДИМ-ПЕШТА | ГРАЦ | ХАМБУРГ | ФРАНКФУРТ на М. | ЊУ-ЈОРК

Одговорни уредник Тоша Бекић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.